

УТВЪРДИЛ

на осн. чл.196, ал.5 от ЗПУО: /П/

ГЕРГАНА ЦОНЕВА

ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ

СЪГЛАСУВАЛ

на осн. чл.196, ал.5 от ЗПУО: /П/

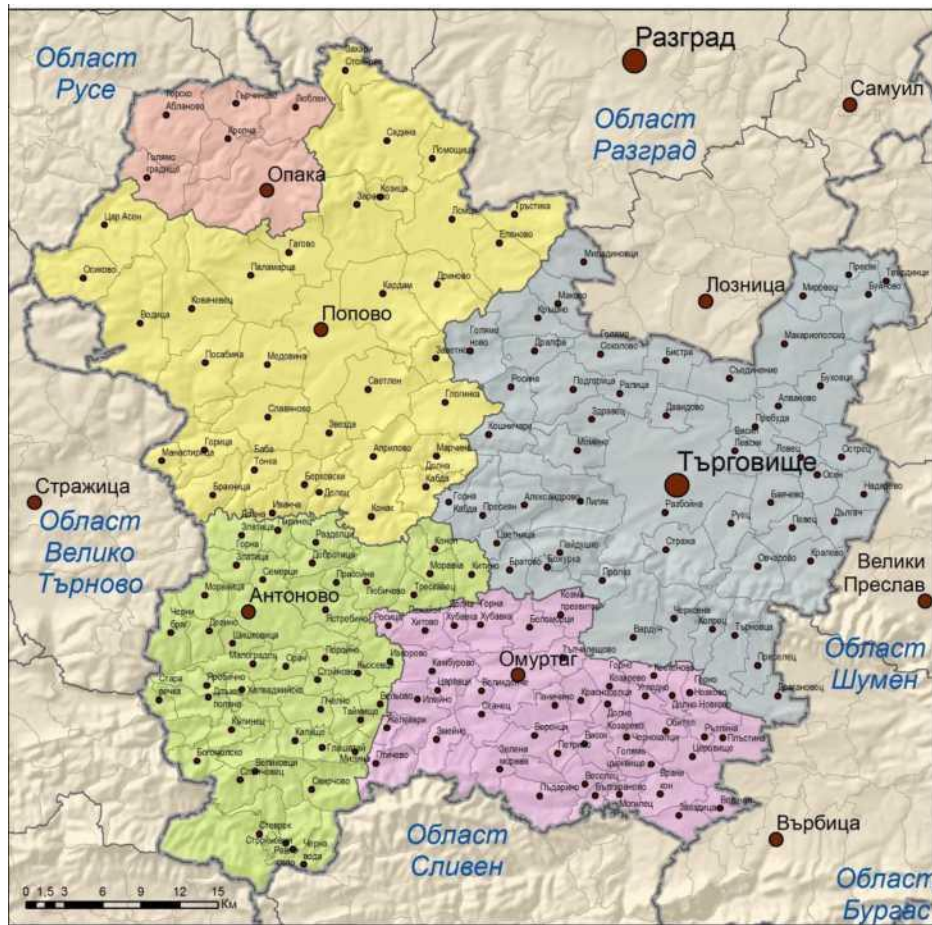
ЕЛКА СТАНЧЕВА

НАЧАЛНИК НА РУО - ТЪРГОВИЩЕ

СЪГЛАСУВАНО

на осн. чл.196, ал.5 от ЗПУО *С ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ - РЕШЕНИЕ № 1
ОТ ПРОТОКОЛ № 37/02.04.2024 г.*

**ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ
ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ
НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ
2024 – 2026 г.**

АПРИЛ 2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ (АБРЕВИАТУРИ)	3
1. ВЪВЕДЕНИЕ	4
1.1. Нормативни основания	4
1.2. Общи принципи за подкрепата за личностно развитие (ПЛР) в контекста на нормативната уредба	4
2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ГОТОВНОСТТА НА ОБЩИНИТЕ И НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ	6
2.1. Състояние на областната мрежа от образователни институции за учебната 2023/2024г.	6
2.2. Информация за осъществяването на общата подкрепата за личностно развитие	7
2.3. Информация за осъществяването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със СОП	13
2.4. Работа с деца с изявени дарби	16
2.5. Кариерното ориентиране на учениците	19
2.6. Обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната Система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст	21
2.7. Други институции в общините	22
3. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	26
4. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ	26
5. ОСНОВНИ МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	27
6. ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА	31
7. ВРЪЗКА С ДРУГИ СТРАТЕГИИ	32
8. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА	32

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ (АБРЕВИАТУРИ)

ДГ	Детска градина
ЕПЛР	Екип за подкрепа за личностно развитие
ЗБППМН	Закон за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни
ЗПУО	Закон за предучилищното и училищното образование
НПрО	Наредба за приобщаващото образование
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни
МОН	Министерство на образованието и науката
МС	Министерски съвет
НЕИСПУО	Национална електронна информационна система за предучилищното и училищно образование
НУ	Начално училище
ОУ	Основно училище
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
ПО	Приобщаващо образование
ПГ	Професионална гимназия
ПМС	Постановление на министерски съвет
ПЛР	Подкрепа за личностно развитие
РЕПЛР	Регионален екип за подкрепа за личностно развитие
СУ	Средно училище
СУУУС	Специално училище за ученици с увреден слух
РУО	Регионално управление на образованието
РЦПППО	Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование
СОП	Специални образователни потребности
ЦПЛР-ОДК	Център за подкрепа за личностното развитие - Обединен детски комплекс
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦОУД	Целодневна организация на учебния ден
ЦСОП	Център за специална образователна подкрепа
ЦСРИ	Център за социална рехабилитация и интеграция
ОРЕС	Обучение от разстояние в електронна среда

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността. В Закона за предучилищното и училищно образование се регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование. Определено е да бъдат осигурени условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, която да се осъществява от образователните институции (детски градини, училища, центрове за подкрепа на личностното развитие, специализираните обслужващи звена). Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование.

1.1. Нормативни основания

Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Търговище е разработена в изпълнение на разпоредбата на чл. 196 от Закона за предучилищното и училищното образование (обн. ДВ бр. 79 от 13.10.2015 г.) (ЗПУО) и чл. 5 от Наредбата за приобщаващото образование (приета с ПСМ №232 от 20.10.2017 г.)

В основата на Областната стратегия стоят анализите на общините на територията на област Търговище за потребностите от подкрепа по чл. 196, ал. 3 от ЗПУО, приети от общинските съвети, както следва:

Община Търговище - Решение №14, Протокол №3/21.12.2023 г.;

Община Попово - Решение №33, Протокол №4/24.01.2024 г.;

Община Омуртаг - Решение №22, Протокол №5/31.01.2024 г.;

Община Опака - Решение №17, Протокол №3/08.01.2024 г.;

Община Антоново - Решение №18, Протокол №3/22.12.2023 г.

1.2. Общи принципи за подкрепата за личностно развитие (ПЛР) в контекста на Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващо образование

Законът за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) определя образованието като национален приоритет и чрез него се гарантира прилагането на основополагащи принципи като:

- ориентираност към интереса, към мотивацията и към възможностите на детето и на ученика;
- равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик;
- равнопоставеност и недопускане на дискриминация;
- иновативност и ефективност в педагогическите практики;
- хуманизъм и толерантност.

Законът за предучилищното и училищното образование и *Наредбата за приобщаващото образование* определят два вида подкрепа за личностно развитие - обща и допълнителна.

Обща подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО	Допълнителна подкрепа за личностно развитие по чл. 187 от ЗПУО
Насочена е към развитието на потенциала на всяко дете и ученик.	Насочена е към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания след извършване на оценка на потребностите.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Екипна работа между учителите и други педагогически специалисти. 2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО. 3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език (само за детските градини). 4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове. 5. Консултации по учебни предмети. 6. Кариерно ориентиране на учениците. 7. Занимания по интереси. 8. Библиотечно-информационно обслужване. 9. Грижа за здравето. 10. Осигуряване на общежитие. 11. Поощряване с морални и материални награди. 12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение. 13. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения. 14. Логопедична работа. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Работа с дете и ученик по конкретен случай. 2. Психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна, на комуникативните нарушения и при физически увреждания. 3. Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти. 4. Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за ученици със сензорни увреждания. 5. Ресурсно подпомагане за ученици със специални образователни потребности. Съгласно Наредбата за приобщаващо образование допълнителната подкрепа е: <ul style="list-style-type: none"> ✓ краткосрочна (минимум 1 учебна година, максимум – до края на етап на обучение). ✓ дългосрочна – повече от един етап или степен на обучение или за целия период на обучение.

Приобщаващото образование дава възможност за личностно развитие на всички деца и ученици, като им се осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда.

Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на децата и учениците. (чл. 176, ал. 1, ал. 2 от ЗПУО и чл. 4, ал.

1 и ал. 2 от НПрО)

Важен принос за изпълнението на стратегията ще има стартираният през 2024 г. Проект **BG05SFPR001-1.001-0001 „Успех за теб“**, който се реализира по Програма „Образование“ 2021-2027, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+). Проектът е с продължителност 60 месеца, не по-късно от 31.12.2027 година.

Дейност 1. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, вкл. нови в системата учители за осъществяване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, както и обучения на непедagogическия персонал, вкл. образователни медиатори и социални работници за подпомагане на обучението, в съответствие с одобрени програми за професионалното и кариерното им развитие

Дейност 2. Интензивна работа с родители на ниво училище за формиране на положителни нагласи към образованието и за пълноценното им участие в образователния процес

Дейност 3. Допълнителна подкрепа за личностно развитие на ученици със специални образователни потребности, в риск, с хронични заболявания и изявени дарби за трайно приобщаване в училищното образование

Дейност 4. Допълнителни обучения за обща подкрепа за достъп и трайно приобщаване в училищното образование

Дейност 5. Провеждане на занимания по интереси, междуучилищни дейности и кариерно ориентиране и консултиране за обща подкрепа в училищното образование

За организиране и координиране на процеса на осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина и училището в началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя координатор, който координира работата на екипите за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) и дейностите с педагогическите специалисти и с родителите във връзка с подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (чл. 7 от НПрО).

Съгласно чл. 188 от ЗПУО и чл. 70 от НПрО допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ГОТОВНОСТТА НА ОБЩИНТЕ И НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ

2.1. Състояние на областната мрежа от образователни институции за учебната 2023/2024 г.

Към момента на изготвяне на стратегията в област Търговище съществуват следните образователни институции:

- 49 общообразователни училища - начални, основни, средни, профилирани и

професионални;

- 1 специално училище - Специално училище за ученици с увреден слух „Св. Иван Рилски“;
- 21 детски градини;
- 1 център за подкрепа за личностно развитие - Обединен детски комплекс - Търговище;
- 1 център за подкрепа за личностно развитие - ЦСОП - Търговище;
- 1 специализирано обслужващо звено - Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование - област Търговище.

Към две професионални гимназии в областта има несамостоятелни общежития.

2.2. Информация за осъществяването на общата подкрепата за личностно развитие

Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развиване на потенциала на всяко дете или ученик в детската градина или в училището и се осигурява от постъпването на детето в детската градина или в училището съобразно индивидуалните му потребности.

С направените промени на нормативните актове, отнасящи се до приобщаващото образование, се откриха възможности от образователните институции за:

- дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство;
- дейности, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;
- обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с интересите и заложбите им.

Акцентираща се върху провеждането на *занимания по интереси*, посредством които се подкрепя развитието на ключови компетентности, патриотично, гражданско, здравно, екологично и интеркултурно възпитание. Насърчават се иновациите и креативното мислене на децата и учениците.

Заниманията по интереси се организират приоритетно в тематичните направления: "Дигитална креативност", "Природни науки", "Математика", "Технологии", "Изкуства и култура", "Гражданско образование", "Екологично образование и здравословен начин на живот" и "Спорт".

Приоритети на предстоящия стратегически период са превенцията на насилието и преодоляването на проблемното поведение, обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

След направените промени в нормативните актове във фокуса на внимание ще бъде нова

категория деца, а именно необхванатите четиригодишни, които никога не са посещавали или са прекъснали посещението на детска градина, като по общини предстои перманентно да се актуализира статусът им.

Допълнителното обучение по учебни предмети може да бъде насочено към ученици, които имат системни пропуски по даден учебен предмет, които са напреднали по даден учебен предмет, които са отсъствали от училище повече от 10 учебни дни по уважителни причини, за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа и/или за компенсиране на липсата на взаимодействие на учителя с ученици, които се обучават несинхронно от разстояние в електронна среда при условията на чл. 115а, ал. 4 от ЗПУО.

През следващия период, при поява на епидемична или друга кризисна обстановка, обучението ще се осъществява от разстояние в електронна среда (ОРЕС) при интензивно взаимодействие между образователните институции. За застрашените от отпадане и/или изоставащите в усвояването на учебното съдържание се предвиждат компенсаторни мерки чрез допълнително обучение и занимания по интереси, като се използват различни начини за достъп до обучителни материали, в това число и подобряване на техническото оборудване на учениците с електронни устройства.

Потенциална възможност за разширяване обхвата на общата подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е включването на образователните институции в разработването и участието в проекти.

На регионално ниво обща подкрепа за личностно развитие се осъществява в детски градини, училища, Център за подкрепа на личностното развитие - ОДК Търговище, ЦМДИ Търговище, ОНЧ „Напредък – 1864“ гр. Търговище, НПО и други образователни и културни институции, осъществяващи сходна дейност и развиващи интересите на децата и учениците.

ЦПРЛ - ОДК Търговище е създаден през 2008 година, като приемащо звено на закритите Център за работа с деца, Школа за изобразително изкуство и Ученическа спортна школа. Комплексът е единственото извънучилищно педагогическо учреждение на територията на област Търговище, което осъществява подкрепа за личностно развитие на деца и ученици чрез:

- включване на подрастващите в организирани постоянни и временни групи за извънучилищни занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

- подпомагане на кариерното ориентиране на учениците и осъществяване на дейности, насочени към стимулиране на развитието на личностни качества и придобиване на социални компетентности;

- участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни състезания и конкурси;

- организиране на масови мероприятия и публични прояви, с цел мотивиране и

осигуряване на възможност за личностна изява;

- поощряване на децата и учениците с морални и материални награди за високи постижения.

Институцията се стреми да предлага дейности, които са привлекателни за младите хора. В центъра функционират 12 клубни форми. Обучението се осъществява от квалифицирани преподаватели в три направления – „Наука и технологии“, „Изкуство“ и „Спорт“.

Дейността се провежда в шест бази:

- ЦПЛР-ОДК Търговище - площад „Стоян Мавродиев“, сградата на читалище „Напредък-1864“, ет.2

- Школа за изобразителни изкуства – ул. „Севастопол“ №1
- Спортна зала „Иван Ангелов“- ул. „Св. Климент Охридски“
- Учебно-тренировъчен център - ул. „Христо Ботев“ 12А
- Спортна площадка - кв. „Изток“
- Работнически спортен комплекс - ул. „29-ти Януари“ № 29

Заниманията по интереси се осъществяват в организационно-педагогически форми (клубове/школи). Децата и учениците, посещаващи клубовете/школите са разпределени в групи по възраст и равнище на подготвеност.

Организационно-педагогически форми в ЦПЛР-ОДК Търговище:

Област „Науки и технологии“

- Профил „Приложно-технически - Клуб „Дизайн“
- Профил „Хуманитарно-обществен“ и Гражданско образование - Търговишки ученически парламент

- Профил „Екология и опазване на околната среда“ - Еко клуб „Сръчни ръчички“

Област „Изкуства“

- Профил „Музикално изкуство“ – Детска музикална школа „По ноти“
- Профил „Танцово изкуство“ - Детска фолклорна школа „Търговище“
- Профил „Изобразително и приложно изкуство“- Школа за изобразителни изкуства

Област „Спорт“

- Профил „Колективни спортове“- Клуб „Баскетбол“
- Профил „Индивидуални спортове“:
 - Клуб по спортна гимнастика
 - Клуб по спортна стрелба
 - Клуб по тенис на корт
 - Клуб по художествена гимнастика
 - Кинезитерапия и ЛФК

Към момента в ЦПЛР-ОДК Търговище се обучават 626 деца и ученици от предучилищна до 18-годишна възраст разпределени в 48 постоянни и 15 временни групи, които с желание

развиват своите дарби, умения и получават възможност за изява. За възпитаниците от различните педагогически форми се планират участия в състезания и конкурси. Тази дейност е приоритетна в работата с подрастващите, тъй като чрез нея младите творци и спортисти получават възможност за изява, повишават своя опит и мотивация, изграждат критерии за оценка и самооценка на постигнатите резултати. Институцията е организатор на множество събития – конкурси, спортни турнири, концерти, творчески продукции, изложби, обучения, доброволчески прояви и др. Годишно в календарния план на дейностите в ЦПЛР - ОДК Търговище са заложили над 40 инициативи организирани от институцията и над 60 участия на школите и клубовете в регионални, национални и международни състезания и фестивали. В комплекса работят двама кариерни консултанти, които осъществяват дейности по кариерно ориентиране на ученици от цялата област Търговище.

Дейностите по осъществяване на обща подкрепа в ЦПЛР – ОДК Търговище се организират в учебни години. Учебната година започва на 1 октомври и е с продължителност 12 месеца. Преподавателите осъществяват програма за лятна работа, включваща ваканционни занимания по интереси за деца и ученици. От 2022г. ЦПЛР-ОДК Търговище си партнира с Училищна Телерик Академия и на територията на комплекса се провеждат курсове за обучение на ученици по програмиране и дигитални технологии. Със средства от бюджета на организацията и привличане на финансиране от национални програми на МОН, през последните години изцяло са обновени учебните кабинети на Музикалната школа, Търговишки ученически парламент и Школите за изобразително и приложно изкуство.

Актуално състояние на постоянните клубни форми в ЦПЛР - ОДК Търговище

<i>Направление</i>	<i>Брой обхванати ученици</i>		<i>Брой ученици във формите</i>	<i>Постоянни групи</i>	<i>Временни групи</i>
<i>Спорт</i>	299	- Баскетбол	60	4 гр.	2 гр.
		- Спортна гимнастика	48	4 гр.	2 гр.
		- Художествена гимнастика	48	4 гр.	1 гр.
		- Спортна стрелба	49	4 гр.	1 гр.
		- Тенис на корт	26	2 гр.	1 гр.
		- ЛФК/Кинезитерапия	68	5 гр.	
<i>Общо за направлението</i>			299	23 гр.	7 гр.
<i>Изкуство</i>	261	- Изобразително изкуство	132	10 гр.	3 гр.

		- Приложно изкуство	13	1	1 гр.
		- Детска фолклорна школа	68	5 гр.	2 гр.
		- Детска музикална школа	48	4 гр.	2 гр.
Общо за направлението			261	20 гр.	8 гр.
Наука, технологии и гражданско образование	66	- Еко клуб „Сръчни ръчички“	40	3 гр.	
		- Клуб „Дизайн“	13	1 гр.	
		- Търговишки ученически парламент	13	1 гр.	
Общо за направлението			66	5 гр.	
Общо за ЦПЛР - ОДК			626	48 гр. постоянни	15 гр. временни

С дейността си ЦПЛР-ОДК подпомага училищата в осъществяване на образователните задачи чрез надграждане на получените знания и умения, като предлага възможност за въвеждане на нови форми и методи на обучение, насочени към провокиране и задълбочаване интересите на младите хора. Перспективите за развитие се свързват с утвърждаването му като методически център за провеждане на неформално образование. Дейността на институцията е насочена към всички деца и ученици и е съобразена с потребностите, както на децата с изяви дарби, така и с деца от етническите малцинства, деца в риск и със специални образователни потребности.

ЦМДИ Търговище се утвърждава като културно-информационен център в областния град, който стимулира творческото развитие на подрастващите и предоставя възможност за изява на техния талант. Към настоящия момент към институцията функционират седем клубни форми, а броят на децата, желаещи да се занимават с изкуство непрекъснато се увеличава. Творческите формации се развиват и постигат множество успехи в престижни национални и международни форуми. Многобройни са отличията получени от конкурси, фестивали, телевизионни формати и др. Центърът работи активно по национални младежки програми и проекти. Ежегодно инициира тренинг-обучения за личностно израстване и професионално ориентиране на младите хора.

В ОНЧ „Напредък-1864“ гр. Търговище функционират 4 детски творчески колектива в областта на танцовото и музикалното изкуство. Възпитаниците от художествените състави развиват своите таланти и активно участват в организираните от читалището дейности - традиционни празници, концерти, открити уроци, годишни продукции, градски мероприятия,

конкурси, фестивали и др.

В град Търговище функционират 19 спортни клуба по различни видове спорт – художествена гимнастика, спортна гимнастика, спортна стрелба, баскетбол, борба, спортно ориентиране, тенис на корт, тенис на маса и др.

Занимания по интереси се осъществяват в детски градини и училища на територията на цялата област по национални и европейски програми - „Заедно в изкуствата и спорта“, „Успех за теб“, „България - образователни маршрути“, „Хубаво е в детската градина“ и др., като са сформирани групи в различни направления, с цел развиване на интересите и способностите на подрастващите.

Предизвикателства:

- Подобряване на материалните бази съобразно съвременните изисквания и осигуряване на условия за пълноценен учебен, спортно-състезателен и творчески процес.

- Повишаване професионалните компетентности на преподавателите, създаване и прилагане на иновативни практики и авторски програми, свързани с откриването и подкрепата на личностните дарби и таланти на децата и учениците и от малките населени места.

- Привличане от училищата на утвърдени и квалифицирани специалисти за работа по програма „Заедно в изкуствата и спорта“, с цел пълноценно развитие на способностите на децата и учениците в съответните направления;

- Реализиране на форми за работа с родителите и привличането им като партньори и активни участници в процеса на развитие на техните деца.

2.3. Информация за осъществяването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности СОП

Приобщаващото образование поставя акцент върху възможността всички деца и ученици да развият максимално своя капацитет. За осъществяването на успешно включване в общообразователна среда на децата и учениците със СОП е необходимо прилагането на ефективни форми, методи и средства, насочени към усъвършенстване и издигане качеството, достъпността и ползността на обучението и подпомагането.

Състав и особености на групата на децата и ученици със специални образователни потребности (СОП).

Учениците със специални образователни потребности, които се обучават област Търговище към началото на 2024 г. са разпределени по следния начин:

- 44 се обучават в Специално училище за ученици с увреден слух „Св. Иван Рилски“-град Търговище

- 101 в ЦСОП - град Търговище и 687 - в общообразователните училища и детските градини в областта.

- 862 са интегрирани, като 633 се обучават в общообразователните училища, 266 в детските градини и 3 в детските ясли в областта.

Разпределението по общини е следното:

- Община Търговище - 477 деца и ученици със СОП /341 в училища и 136 в детски градини/;
- Община Попово- 211 деца и ученици със СОП /155 в училища и 56 в детски градини/;
- Община Омуртаг - 107 деца и ученици със СОП /87 в училища и 20 в детски градини/;
- Община Опака - 40 деца и ученици със СОП /29 в училища и 11 в детски градини/;
- Община Антоново - 24 деца и ученици със СОП /21 в училища и 3 в детски градини/.

Обхват на децата и учениците по видове СОП:

Увреден слух	Нарушено зрение	Физически увреждания	Умстве на изостаналост	Множество увреждания	Специфични обучителни трудности	Езиково-говорни нарушения	Нарушения на социалната адаптация
51	10	29	222	123	284	196	92

ИЗВОД: Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните училища, детски градини и общини. Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и адаптиране на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции.

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Търговище е специализирано обслужващо звено, на което е възложено да осъществява дейностите по:

- организационно и/или методическо подпомагане;
- дейности, свързани с квалификацията на педагогическите специалисти;
- дейности, свързани с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Материално-техническата база на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Търговище включва три бази /в град Търговище, в град Попово и в град Омуртаг/, в които са обособени: зали за групов терапия /сензорна

терапия, двигателна терапия, игротерапия, музикотерапия;/ зали за ерготерапия /кинезитерапия, мултисензорна терапия, двигателна активност;/ зали за самоподготовка и провеждане на обучения /смарт дъски и компютърен кът, кът за отдих и занимания по интереси;/ монтесори кабинети; кабинети на логопеда и рехабилитатора на слуха и говора; кабинети за психологическа, невро- и биофийдбек терапия; кабинети за готварство и домакински умения. Всички зали и кабинети са модерно оборудвани и в тях се провеждат занятия от висококвалифицирани специалисти.

Предоставяната допълнителна подкрепа на децата и учениците със СОП, която провеждат специалистите от РЦПППО - област Търговище, включва:

- Осигуряване на методическа подкрепа за подобряване на инфраструктурата и изграждане на физическа приобщаваща среда в зависимост от индивидуалните потребности на децата и учениците със СОП;
- Провеждане на ранна диагностика и обхващане на децата и учениците със СОП;
- Провеждане на обучения и семинари на педагогически и непедагогически специалисти;
- Методическо подпомагане на учители от училища и ДГ;
- Провеждане на информационни кампании за разясняване на възможностите за развитие и участие на децата и учениците в живота на общността чрез предоставяне на допълнителна подкрепа;
- Дейности по ефективна комуникация с родители на деца и ученици със СОП и тяхното участие в информационни кампании, семинари, тренинги, дни на отворени врати, обучения на родители;
- Привличане на семействата за активно участие в процеса на обучението. Формиране на родителски групи на деца със сходни проблеми и утвърждаване на ментори;
- Формиране на мобилни групи от специалисти за ерготерапия по домовете и подготвяне на родителите за котерапевти на децата си;
- Провеждане на терапевтични занимания на децата и учениците със СОП;
- Осигуряване на ресурсни учители и други педагогически специалисти за допълнителна подкрепа в училища и ДГ, които не могат да си осигурят такава;
- Участия на деца и ученици със СОП в тържества, празници, спортни и туристически мероприятия;
- Консултиране относно възможностите за професионално образование и реализация;
- Разработване и осигуряване на учебни помагала и пособия за деца и ученици със СОП;
- Конференции за популяризиране на работещи модели за предоставяне на допълнителна подкрепа;
- Организиране на кръгли маси за споделяне на добри практики.

В голяма част от училищата и детските градини със значителен брой деца и ученици със специални образователни потребности (ДУСОП) на ресурсно подпомагане са обособени и оборудвани ресурсни кабинети, осигурени са кабинети за работа на логопед и психолог.

Общообразователните и специалните педагози работят в екип за оптимално развитие на потенциалите и индивидуалните възможности на всеки ученик.

Център за специална образователна подкрепа - град Търговище е обслужващо звено за обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности от подготвителна група до дванадесети клас.

Центърът осъществява диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици. Осигурява педагогическа и психологическа подкрепа и прилага програми за подкрепа и обучение на семействата на децата и учениците. В Центъра работят специални педагози, логопеди, психолог, специални педагози, психолог, арттерапевти и медицински специалист.

Центърът за специална образователна подкрепа - град Търговище разполага с богата материална база. Оборудвани са сензорна зала, зала за социални дейности, игротека (библиотека на играчките), логопедичен кабинет и кабинет на психолог, медицински кабинет, съвременни класни стаи, ученическо общежитие, открита и закрыта спортна база с детска площадка и просторна столова.

Учениците се обучават по индивидуални учебни програми по всички предмети и получават подготовка, съобразена с техните обучителни особености, възможности и потребности.

Придобиват знания и умения за социална адаптация и професионална реализация. В процеса на обучение и възпитание водещи са формирането на положителни нагласи за възприемане на света, навици за самостоятелност, увереност и формиране на социални умения.

Специално училище за ученици с увреден слух "Свети Иван Рилски" е единственото в Североизточна България специално училище от интернатен тип, в което се обучават и възпитават деца и ученици с увреден слух от подготвителна група до XII клас.

В училището се осъществяват консултативна, диагностична, корекционно-рехабилитационна и възпитателна дейности, гарантиращи успешната социализация, цялостно развитие на детето със слухови и множествени увреждания.

За рехабилитацията на слуха и говора се провеждат ежедневни индивидуални и групови занятия с всички ученици в специализирани кабинети. Извършва се и ранна рехабилитация на кохлеарно имплантирани деца с увреден слух.

Шестнадесет училища и една детска градина в област Търговище сами осъществяват допълнителната подкрепа. В тях са назначени специалисти и са оборудвани кабинети за осъществяване специфичните обучителни дейности.

Обезпеченост на образователната система със специалисти за работа с деца и ученици със СОП.

Област Търговище, поради географското си положение (между Шуменския и

Великотърновския университет), разполага с достатъчно дипломирани специалисти за работа с деца и ученици със СОП.

2.4. Работа с деца с изяви дарби

Образователните и културни институции на територията на област Търговище откриват, стимулират и развиват детския талант и оказват подкрепа за личностно развитие, чрез реализиране на различни форми и програми за обучение. Работата с деца и ученици с изяви дарби се осъществява в училища, детски градини, ЦПЛР - ОДК, ЦМДИ Търговище, читалища, школи, спортни клубове, частни езикови и образователни центрове и др.

В гр. Търговище функционират следните клубни форми:

- Клуб по художествена гимнастика "Алегро";
- Футболен клуб "Светкавица";
- Клуб по спортна стрелба "Светкавица";
- Спортен клуб по свободна, класическа борба и самбо "Олимпиец";
- Баскетболен клуб;
- Школа за изобразително изкуство "Артея";
- Музикална школа "Ню войсис";
- Клубове и школи в ЦМДИ Търговище - Балетна формация "Търговище", Школа за модерен балет "Вега", Мажоретен състав „Търговище“, Представителен детско-юношески фолклорен ансамбъл "Шарено герданче", Вокално студио „Ритъм“, Клуб по авиомоделизъм, Младежки консултативен кабинет, Клуб „Настолни игри“;
- Детски творчески състави към ОНЧ „Напредък-1864“ Търговище – Балет „Галакси“, Вокална студия „Доминанта“, Театрална студия, ТФС „Джумалийче“;
- Клубове и състави на ЦПЛР - ОДК Търговище – Музикална школа „По ноти“, Школа за изобразителни изкуства, ДФШ „Търговище“, Клуб по приложно изкуство, Еко клуб „Сръчни ръчички“, Клуб „Дизайн“, Клуб по баскетбол, Клуб по спортна стрелба, Клуб по художествена гимнастика, Клуб по спортна гимнастика, Клуб по тенис на корт, Кинезитерапия и ЛФК, Търговишки ученически парламент.

Наред със заниманията по интереси, на децата и учениците с изяви дарби се предоставя възможност за изява в конкурси, състезания и публични събития, организирани от местни образователни, спортни и културни институции.

Конкурси и спортни прояви, организирани от ЦПЛР-ОДК Търговище на общинско и национално ниво:

1. Национален конкурс с международно участие „България в картини и слово“, включен в Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците. През 2023 г. в конкурса са участвали 1437 творби на деца и ученици от 27 областни центъра на страната в три направления – литература, изобразително изкуство и мултимедийна презентация.

2. Общински конкурс за вокално-изпълнителско майсторство „Парад на песента“.

3. Общински турнир от Ученически игри по волейбол.
4. Общински турнир от Ученическите игри по баскетбол.
5. Общински турнир от Ученическите игри по футбол.
6. Общински турнир от Ученическите игри по тенис на маса.
7. Общински турнир от Ученическите игри по бадминтон.
8. Пролетен лекоатлетически крос.
9. Есенен лекоатлетически крос.
10. Коледен турнир по народна топка и футбол в зала.

11. Публични прояви без състезателен характер, подкрепящи развитието и изявата на детския талант - концерти, изложби, пленери, творчески ателиета, уъркшопи, годишни продукции, празнични програми и др.

ЦМДИ е организатор на общинските конкурси „Слово и багра“ и „Еко-фантазии“, които стимулират изявата на децата и учениците в различни направления.

Наред със състезателните прояви организирани от ЦПЛР-ОДК и ЦМДИ, в областния град се провеждат: Международен турнир по свободна борба „Пламен Пенев“, Държавен турнир по спортна стрелба, Международно състезание по ориентиране „Купа Великден“ и др. състезателни прояви, организирани от българските спортни федерации (БСФ) и финансово подпомогнати от Община Търговище.

РУО Търговище е организатор на:

Регионална историческа конференция „История и памет“, с която участниците обогатяват знанията си по история и присъстват на автентични церемонии от историческото и културното наследство;

Регионален фотоконкурс за снимка с послания, посредством които се стимулират изявите и се насърчават учениците да покажат чрез фотографии гледната си точка за ценностите в живота.

Възпитаниците на търговищките клубове и школи са носители на множество от престижни отличия от участия в национални и международни състезания, конкурси и фестивали, което е висока оценка за работата с талантливите деца и младежи в областта.

С цел насърчаване на творческите заложби и потребности на подрастващите, Община Търговище прилага мерки за специална закрила на деца с изявени дарби. Те се осъществяват съгласно Наредба за условията и реда за стимулиране на деца и младежи с изявени дарби от Община Търговище, приета с Решение №5 по Протокол №21 от 26.02.2013 г., изменена и допълнена с Решение №5 по Протокол №48 от 27.03.2019 г. Наредбата има за цел да подпомага даровити деца и младежи в сферата на образованието, изкуството и спорта. Право на отпускане на стипендия и финансово стимулиране има всяко дете или младеж с доказани изяви на местно, регионално, национално, европейско и/или световно ниво в областта, за която кандидатства, и е обхванато от образователната система в предучилищен, начален, основен и среден етап на обучение, както и дете до 6 годишна

възраст, живущо на територията на Община Търговище. Областите за кандидатстване са:

1. образование, наука и техника;
2. изкуство и култура;
3. спорт.

През 2023 г. по Наредбата са отпуснати 1 финансово стимулиране и 73 стипендии на обща стойност 23 946 лв.

Община Търговище продължава утвърдената през годините практика за осигуряване на безплатен летен отдих на деца и ученици с изявени дарби в общинската почивна база в град Балчик.

Ежегодно се определят и награди за постижения в областта на спорта. След проведена анкета между журналисти, спортни деятели, представители на БСФ, експерти от общинска администрация и общински съветници, наред с изтъкнати спортисти се отличават талантливи деца и младежи от спортните клубове в града.

В община Попово работата с талантливите и даровити деца в областите наука, изкуство и спорт се осъществява в училища, спортни клубове, НЧ „Св. Св. Кирил и Методий - 1882“, Дом на културата и читалищата в общината. В изброените институции се обучават повече от 500 деца, като дейностите са разнообразни и се актуализират всяка година, съгласно интересите на подрастващите.

Клубове и школи в община Попово: Спортен клуб по тенис на маса, Спортни клубове по футбол, Спортни клубове по волейбол, Школа по изобразително изкуство „Арт Попово“, Танцова формация „Чар“, Студио за класически и съвременни танци.

В НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Попово функционират: Музикална школа с преподаване на пиано, синтезатор, акордеон, китара, поп и джаз пеене, Вокално студио „Модерато“, Клуб на твореца, „Изобразително изкуство“, Представителен детско-юношески ансамбъл „Северняче“.

На територията на община Попово функционират 32 читалища, които също предоставят възможност на младите хора да развиват своите интереси, способности и талант. Над петстотин деца от общината са класирани в международни, национални, регионални и областни състезания, конкурси и олимпиади.

Община Омуртаг насърчава деца с изявени дарби, чрез изпълнението на „Общинска програма за закрила на детето“, като подпомага участието на талантливи ученици в конкурси, състезания, олимпиади и др. за реализирането на индивидуалните им заложи.

В Община Антоново функционират единадесет читалища, които предоставят възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и таланти в самодейното танцово и музикално изкуство.

Предизвикателства:

- Обезпеченост на образователната система със специалисти за оказване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца с изявени дарби;

- Обновяване на материалната база в институциите, работещи с деца с изяви дарби и осигуряване на съвременни условия за пълноценен учебен, спортно-състезателен и творчески процес;
- Осигуряване на повече закрити пространства за занимания по спорт и сценични изкуства;
- Разширяване на възможностите за обучение на деца и ученици с изяви интереси в областта на инструменталното изкуство, театралното изкуство, литература, наука, технологии, спортовете волейбол, шахмат, бадминтон и др.
- Осигуряване на целенасочена продължаваща квалификация на специалистите, работещи с деца с изяви дарби;
- Пълноценно сътрудничество между институциите, работещи с деца и ученици с изяви дарби, за постигане на пълен обхват и оказване подкрепа за личностното им развитие;
- Поощряване на участниците от колективните извънкласни форми, с морални и материални награди за постигнати високи резултати, наравно с индивидуалните такива.

2.5. Кариерното ориентиране на учениците

Кариерното ориентиране като част от общата подкрепа за личностно развитие е насочено към откриване на интересите и способностите на учениците и формиране на адекватна самооценка за избор на професия и подготовка за успешна професионална реализация.

Обща и допълнителна подкрепа при преминаване в следваща степен на образование и избор на професия, и дейности по кариерно ориентиране в област Търговище, се осъществяват от ЦПЛР – ОДК Търговище. В институцията работят двама кариерни консултанти, с ученици от I до XII клас от всички видове училища, които предоставят актуална информация за:

- видовете подготовка в системата на средното и висшето образование;
- характеристиките на професиите, профилите и специалностите;
- потребностите и изискванията на пазара на труда.

Чрез дейностите по кариерно ориентиране учениците получават разширени познания за различни професии, техните характеристики и изискванията за овладяването им, изграждат представа за собствените си силни страни, интереси и предпочитания. Придобиват умения за формулиране на адекватни и устойчиви кариерни цели, за планиране и управление на личностното си израстване и реализация на пазара на труда. Формират ценности, лични приоритети и визия за развитие. Създават кариерен план за лично и професионално бъдеще, с определяне на краткосрочни и дългосрочни цели.

Кариерните консултанти към ЦПЛР - ОДК Търговище подпомагат дейността на педагогическите съветници, класните ръководители и учителите, като предоставят информация, прилагат иновативни методи и добри практики в областта на кариерното

ориентиране. Формите, подбираните теми и ресурси са разработени от експерти на МОН в съответствие с Програмата за кариерно ориентиране на учениците в училищното образование.

В периода 2021-2023 г. са проведени индивидуални и групови дейности по кариерно ориентиране – анкети, обучения, тренинги, дискуссионни срещи и консултации за избор на образование и професия с общо 5800 ученици от всички степени на училищното образование в област Търговище.

- Брой училища, включени в дейности по кариерно ориентиране и консултиране през периода 2021-2023 г. – 35 училища от област Търговище;
- Брой ученици, преминали обучение по кариерно ориентиране и консултиране през периода 2021-2023 г. – 3237 ученици от област Търговище;
- Брой ученици от VII, X, XI и XII клас в област Търговище, включени в анкетни проучвания през периода 2021-2023 г. за проучване професионалните нагласи на учениците – 1754.
- Брой ученици от седмите класове в община Търговище, участвали в информационната кампания „Дни на средното образование“ през периода 2021-2023 г. – 809.

Кампанията предоставя възможност на учениците, завършващи седми клас, да получат подробна информация за приема през учебната 2023/2024г. на средните училища в община Търговище. Представени са всички професионални, профилирани и обединени училища на територията на общината.

Бъдещи цели:

- Изпълнение на дейности по кариерно ориентиране по проект BG05SFPR001-1.001-0001 „Успех за теб“ на МОН, който се реализира по програма „Образование“ 2021-2027, съфинансиран от Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+). Дейност 5 „Провеждане на занимания по интереси, междуучилищни дейности и кариерно ориентиране и консултиране за обща подкрепа в училищното образование“;
- Популяризиране на дейностите по кариерно ориентиране, чрез провеждане на информационни мероприятия сред родители и общественост за разясняване ползите от кариерното ориентиране на учениците;
- Разширяване на дейностите и организиране на форуми и обучения за преодоляване на типични грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
- Включване на дейности по кариерно ориентиране в лятната ваканционна програма на ЦПЛР - ОДК Търговище, за придобиване на разширени познания за различни професии от ранна детска възраст;
- Организиране на кампании по кариерно ориентиране - Дни на средното образование, Дни на висшето образование и др.
- Активно участие в „Регионална панорама на професионалното образование“ и други събития на училищно, общинско и областно равнище.

2.6. Обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст

Отпадането от училище е отписването на ученик до 18-годишна възраст преди завършване на последен гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище. Този процес е значим социален проблем и налага определянето на политики за превенция и реинтеграция на отпадналите ученици.

В изпълнение на разпоредбите на ПМС №100/08.06.2018 г. относно Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст усилията приоритетно бяха насочени към:

- необхванатите 5-, 6- и 7- годишни деца и ученици, както и новоотпадналите 9-т, 10-т и 12-т годишни;
- след промените в нормативните актове по общини се актуализира статусът на необхванатите 4-ри годишни деца, които не са посещавали или са прекъснали посещението на детска градина.

Приоритети при включването и задържането на учениците в задължителна училищна възраст:

- интензивно взаимодействие от страна на РУО и отговорните институции по Механизма с образователните институции в условията на епидемична обстановка относно работата с върнатите и задържаните в училище ученици;
- за застрашените от отпадане и/или повторно отпадане се провеждат компенсаторни мерки чрез допълнително обучение и занимания по интереси, като се използват различни начини за достъп до обучителни материали.

Актуални успешни практики с цел преодоляване на риска от отпадане:

- насърчаване на родители без образование за обучение в самостоятелна форма, което мотивира и техните деца да посещават училище;
- включване на децата/учениците в групи за занимания по интереси, в т.ч. по проекти;
- осигуряване на електронни устройства за нуждите на електронното обучение от разстояние;
- закупуване на дрехи, обувки и тетрадки и осигуряване на безплатна храна от детската градина/училището;
- осигуряване на средства за извършване на медицински изследвания на децата, за да бъдат записани в детската градина.

В изпълнение на дейностите по Механизма фокусът на работа приоритетно да бъде насочен към:

- предстоящите дейности за кандидатстване, класиране и приемане по държавен план-

прием в осми клас на ученици в риск от отпадане;

- прилагане на мерки и действия за интервенция с цел преодоляване на проблемното поведение, като се отправят предложения до кмета на съответната община за административни наказания на родители по реда на чл. 347 от ЗПУО.

Характерен проблем при включването на учениците, предимно от уязвимите етнически общности, в училищното образование е склонността им да отсъстват от редовните учебни часове без уважителни причини. РУО – Търговище има за цел да идентифицира факторите и причините за този негативен процес, като планира контролна дейност, чрез която се анализират данните и съотносимостта им към предприетите мерки. Контролът е и във връзка с проследяване и повишаване на резултатите на учениците.

Водещ регионален приоритет да бъде координацията и взаимодействието между отделните институции по Механизма с цел обсъждането на задълженията както за физическо участие, така и с осигуряване на специализирани превозни средства, консултиране, навременна информация за членовете на екипите за обхват и пр.

Особено внимание заслужават инициативите за публичност на случаи на добро партньорство между институциите, родителите и неправителствени организации и успешните практики на училищата и детските градини, като с това се цели популяризирането на дейностите по Механизма.

2.7. Други институции в общините

Обществени съвети по социално подпомагане

Тези съвети са консултативни органи към общините за осъществяване на сътрудничество, координация и консултация с държавни органи и доставчици на социални услуги за постигане целите на социалната политика.

Местните власти разработват и изпълняват мерки, подпомагащи социалното включване, като развиват социални услуги в ЦОП и ЦСРИ, както и програми за повишаване на родителския капацитет и превенция на рисковото поведение на деца съвместно с училищата и ЦОП.

„Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания” – гр. Търговище е социална услуга от резидентен тип, която осигурява индивидуализирана грижа и подкрепа за пълноценно израстване и развитие на децата, лишени от родителска грижа, за които в момента на настаняване са изчерпани възможностите за връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство.

Капацитетът на центъра е 14 потребители до 18 години, а ако са учащи – до 20-годишна възраст. Децата са смесени по възраст и пол.

Основните дейности в услугата са:

- Задоволяване на основните жизнени потребности, 24-часова грижа на всяко дете, в зависимост от потребностите му;
- Здравни грижи;
- Децата ползват и външни услуги като: Център за социална рехабилитация и интеграция към Комплекс за социални услуги за деца и семейства и Комплекса за здравно социални услуги гр. Търговище, където получават психологична подкрепа. С тях по индивидуални програми работят специалисти - рехабилитатори, специални педагози и психолози;
- Осигурен е достъп до подходящо учебно заведение и подкрепа в образователния процес;
- Формират се умения за самостоятелен живот, съобразно възможностите на всяко дете;
- Осигурява се безопасна и сигурна среда за живот;
- Осигуряват се условия за включване на децата в разнообразни дейности и занимания като: спортни занимания, културни събития, участия в ателиета, честване на лични и национални празници, извеждат се на разходки до паркове и близки местности. Организируют се екскурзии;
- Осигурява се възможност децата да възстановят и да поддържат връзка с родителите и семействата си.

Комплекс за социални услуги за деца и семейства – гр. Търговище

В рамките на комплекса функционират три социални услуги - Център за обществена подкрепа; Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) и Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания (ЦНСТДБУ).

Център за обществена подкрепа

Целеви групи на услугата:

- Деца от 0 до 18 години в риск:
 - жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
 - за които съществува опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
 - необхванати от образователната система, в риск от отпадане или отпаднали от училище и техните семейства.
- Деца от 0 до 18 години и техните семейства от общността, към които са насочени дейностите по първична превенция, както и различни информационни кампании;
- Деца и младежи в услуги от резидентен тип;
- Младежи, напускащи услуги от резидентен тип;
- Бременни жени, родители/законни представители на дете в риск, за които ОЗД/Д"СП" е преценил, че имат нужда от специфична подкрепа или съдействие;

- Кандидат-осиновители и осиновители.

Център за социална рехабилитация и интеграция

ЦСРИ осигурява специализирана грижа за деца с проблеми в развитието. Услугата цели осигуряване качество на живот на децата с увреждания и/или СОП чрез предоставяне на дейности, подпомагащи тяхната социална интеграция. Осигурява им се комплексно въздействие за развиване на личностните ресурси на децата и на уменията им за социално включване.

Центърът работи с деца от 3 до 18 години с различни по вид и степен на тежест увреждания:

- деца с лека и средна степен на умствена изостаналост;
- деца със сензорни и двигателни нарушения (детска церебрална парализа, аутизъм, множествени увреждания, синдром на Даун и др.);
- деца с увреждания от специализирани институции;
- деца с речеви и двигателни нарушения;

Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания

Центъра за настаняване от семеен тип за деца и младежи е социална услуга от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценно израстване и развитие на деца и младежи, за които не е възможно да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки или роднини, или в приемно семейство.

По време на настаняването на децата се оказва съдействие и подкрепа за развиването на умения свързани с индивидуалните им потребности и за формирането им като личности, като настанените деца са включвани в различни дейности с практическа насоченост, чрез които придобиват умения за самостоятелен и независим живот и компетентности, които ще са им необходими след напускане на социалната услуга – грижа за здравето и личната безопасност, поддържане на добра лична и битова хигиена, организиране на свободното време, развиване на социални и личностни умения, педагогическа подкрепа, работа за овладяване на поведението, умения за самостоятелен живот.

Комплекс за социални услуги - „ДЪГА“ – гр. Търговище

Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства

Целева група:

- Деца от 3 до 18 годишна възраст с различен вид и степен на увреждания;
- Деца в риск.

Потребители на услугата са деца с двигателни, зрителни, ментални и множествени увреждания, диагностицирани с протокол от ЛКК, епикриза от лекар-специалист и ТЕЛК.

Център за работа с деца на улицата

Целева група: Деца от 4 до 18 годишна възраст, техните семейства и близко обкръжение от маргинализирани или други общности, които са идентифицирани като деца в риск, застрашаващ живота, здравето и правилното им физическо и психическо развитие, необхванати от образователната система, социално negliжирани.

Център за социална рехабилитация и интеграция на „АСОЦИАЦИЯ НАЯ“

Център за социална рехабилитация и интеграция" е социална услуга в общността за превенция и предотвратяване на домашното насилие. Тя включва комплекс от мерки за законова защита и психо-социална подкрепа на жени, деца и мъже, жертви на домашно насилие, за промяна на поведението на извършителите на домашно насилие, за повишаване на обществената чувствителност и нетърпимост към домашното насилие и за обединяване на ресурса на различни институции и организации по случаи на домашно насилие.

Социалната услуга включва разнообразни консултативни, терапевтични, рехабилитационни, обучителни и информационни дейности, насочени към възстановяване, поддържане и разширяване на социалните умения, преодоляване на травмите от преживяното насилие и създаване на възможности за реализиране на личния потенциал на потребителите.

Услугата предоставя почасова специализирана подкрепа за задоволяване на потребностите на потребителите, създавайки условия за тяхната социална интеграция и пълноценно включване в обществения живот, премахвайки едновременно с това психологическите, икономическите и социалните бариери, които биха могли да затруднят тези процеси.

Комплекс за здравно-социални услуги – гр. Търговище

В рамките на комплекса функционират три социални услуги – Дневен център за деца с увреждания, Център за социална рехабилитация и интеграция с програма Ранна интервенция на уврежданията и Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи, Звено „Майка и бебе“.

Център за социална рехабилитация и интеграция – гр. Попово

Капацитетът на ЦСРИ – гр. Попово е 55 човека като 13 от потребителите са деца и ученици.

Центърът за социална рехабилитация и интеграция – гр. Попово работи с деца, при които е налице нуждата от извършване на следните дейности: Двигателна рехабилитация; Психологична рехабилитация; Трудотерапия; Социална рехабилитация и интеграция; Работа с роднини.

Местни комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни са създадени към всяка община в област Търговище

Местните комисии съвместно с детските педагогически стаи и органите на образованието и при широкото съдействие на обществеността изпълняват превантивната дейност на територията на общината относно малолетните и непълнолетните.

3. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Ключовите предизвикателства в периода 2024 г. - 2026 г. на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Търговище са свързани с утвърждаването на философията и организацията на грижата за индивидуалните потребности на всяко дете и ученик. Успешното прилагане в практиката на духа, организацията и процедурите, изисквани от *Закона за предучилищното и училищно образование* и *Наредбата за приобщаващото образование*, поставя следните проблеми и предизвикателства:

- подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик чрез създаване на възможности за развитие и участие във всички аспекти на живота на общността;
- разширяване на иновациите в училищното образование с цел ефективно формиране на ключови компетентности у учениците и развитие на даровитите деца и ученици;
- намаляване на дела на напусналите и/или системно непосещаващите образователната система;
- обезпечаване на системата с квалифицирани педагогически специалисти в сферата на приобщаващото образование;
- превенция на агресията и училищния тормоз;
- реализиране на приобщаващото образование с активното включване на родителската общност.

4. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ И ПЪЛНОЦЕННА ЛИЧНОСТНА ПОДКРЕПА НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ:

Оперативна цел 1: Осигуряване на оптимални условия за учене и създаване на възможности за подготовка на учениците да използват наученото в ежедневието на личния, гражданския и професионалния живот.

Оперативна цел 2: Повишаване на знанията и уменията на педагогическите специалисти и на родителите за ефективно посрещане предизвикателствата на образователния процес и съвременните реалности.

Оперативна цел 3: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.

Оперативна цел 4: Осъвременяване на учебната среда.

Оперативна цел 5: Подобряване достъпността на средата.

5. ОСНОВНИ МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Мерките са групирани според оперативните цели и представят насочващи примерни направления и дейности за общините, образователните институции и другите институции, които ще планират и изпълняват конкретни дейности според своите компетентности.

Мерките не са в изчерпателен списък и могат да бъдат допълвани в общинските стратегии съобразно конкретните общински особености и потребности.

По оперативна цел 1: Осигуряване на оптимални условия за ученето и създаването на възможности за по-пълноценно развитие и усъвършенстване на децата и учениците.

Мярка 1 - Организиране и провеждане на ранна диагностика на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.

- Провеждане на скрининг за оценяване на развитието на деца от 3 години до 3 години и 6 месеца, посещаващи детските градини.
- Провеждане на оценяване на децата на 5 и 6-годишна възраст и установяване на готовността им за училище.
- Оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има съмнения, че се нуждаят от допълнителна подкрепа.

Мярка 2 - Провеждане на обща подкрепа за личностно развитие на всички нуждаещи се ученици.

- Провеждане на допълнителни обучения и консултации.
- Осигуряване на пълноценни условия за провеждане на занимания по интереси.
- Организиране на логопедична работа във всички училищата и в детските градини.
- Организиране на „учене чрез правене“ и чрез атрактивни за децата и учениците интерактивни подходи и техники.
- Осигуряване на допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма.

Мярка 3 - Организиране на допълнителна подкрепа за личностно развитие на всички нуждаещи се ученици.

- Създаване в училищата и в детските градини на екипи за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) на всяко конкретно дете и ученик, за което е потвърдено предоставянето на допълнителна подкрепа.

- Разработване на план за подкрепа.
- Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП при необходимост.
- Използване на разнообразни образователни стратегии, мултисензорни методики и иновативни техники за обучение и възпитание на нуждаещите се от ДП деца и ученици.
- Осигуряване на необходимите терапии и рехабилитации на децата и учениците със СОП.
- Осигуряване на ресурсно подпомагане на деца и ученици със СОП.

Мярка 4 - Дейности за предотвратяване на тежки нарушения на дисциплината и прояви на агресия и тормоз.

- Провеждане на превантивни кампании и мероприятия срещу агресията и тормоза, както и за утвърждаване на принципите на честната игра и недопускането на насилие.
- Провеждане на консултации за справяне с гневните изблици и напрежението, както и за решаване на възникналите проблеми и конфликтните ситуации.
- Формиране на емоционална и социална компетентност и умения за ефективно управление на емоциите, за саморефлексия и разбиране на другия, за развитие на характера и позитивността.
- Въвеждане използването на посредник при решаване на конфликти.
- Въвеждане на практиката на наставничеството (индивидуална подкрепа за ученика от личност, която уважава) като начин за въздействие върху вътрешната мотивация.

Мярка 5 - Осигуряване на възможности за пълноценна личностна изява на всички деца и ученици.

- Организиране на училищно, общинско и областно ниво на спортни и културни събития, на които да се даде възможност на повече деца и ученици за публична изява.
- Подкрепа на талантиливи деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби (по общини).
- Прилагане на системи за поощрения и награждаване на децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво.

Мярка 6 - Реализиране на дейности за професионално ориентиране и консултиране и връзка с пазара на труда.

- Организиране на „Панорамана средното образование“ съвместно с Център за кариерно ориентиране по общини или на областно ниво.
- Организиране на инициативи за кариерното ориентиране по общини.
- Провеждане в училищата на мероприятия съвместно с представители на бизнеса и родителската общност за популяризиране на професионалното образование.
- Организиране на кръгли маси и работни срещи с работодатели, партньори, ученици, родители, Училищно настоятелство, Обществен съвет - на училищно, общинско и областно ниво.

- Осигуряване на условия за превръщане на ученето през целия живот в реалност.
- Представяне на възможностите за професионално образование и развитие, които училищата предлагат, пред учениците със СОП и техните родители.

Мярка 7 - Реализиране на образователен процес за устойчиво развитие.

- Формиране и развитие на отношения и нагласи за здравословен и природосъобразен начин на живот.
- Създаване на „Зелена“ образователна среда.

По оперативна цел 2: Повишаване на знанията и уменията на педагогическите специалисти и на родителите за ефективно посрещане предизвикателствата на образователния процес и съвременните реалности.

Мярка 1 - Осигуряване на специалисти в училищата и детските градини за предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

- Осигуряване на необходимите специалисти за развитие на дарбите и интересите на децата и учениците.
- Осигуряване на психолози и логопеди във всички училища и детски градини.
- Осигуряване /при нужда/ на други специалисти за провеждане на терапевтични програми и методики- рехабилитатори на слуха и говора, рехабилитатори на деца с нарушено зрение, ерготерапевти, кинезитерапевти и други.

Мярка 2 - Повишаване квалификацията и уменията на педагогическите специалисти за идентифициране на потребностите от предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

- Проучване на потребностите за теми и обучения за квалификация на педагогически специалисти, работещи за подкрепата на личностното развитие на децата и учениците.
- Провеждане на обучения на училищно, общинско и на областно ниво за педагогически специалисти, работещи с деца и ученици, по теми, свързани с приобщаващото образование.
- Осигуряване на въвеждащо и продължаващо обучение на лица, назначени на длъжността „помощник на учителя“.
- Провеждане на обучения на педагогически специалисти от детските градини и училищата за използване на съвременни методики и средства за допълваща и алтернативна комуникация.

Мярка 3 - Осигуряване на методическа подкрепа на екипите за подкрепа за личностно развитие и на координаторите в училищата и детските градини.

- Предоставяне на рамки и матрици на документи.
- Провеждане на супервизия, методическа подкрепа и обучения от специалисти от РЦПППО и ЦПЛР-ОДК.
- Провеждане на обучения на специалисти участващи в ЕПЛР в детските градини и училищата в областта за въвеждане на карта за функционална оценка на специалистите

образователни потребности базирана на ICF-CY.

- Провеждане на практикуми, обмяна на опит и различни инициативи за споделяне на успешни практики при обучение на деца и ученици със СОП.

Мярка 4 Приоритетно търсене на финансиране по проекти и национални програми за сътрудничество между педагогическите специалисти и обмен на добри практики.

По оперативна цел 3: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и институциите.

Мярка 1 - Създаване на работещи практики за взаимодействие между деца и ученици, педагогически специалисти и родители.

Мярка 2 - Създаване на работещи практики за взаимодействие между детски градини, училища, местните администрации, отделите за закрила на детето, РУО и др.

Мярка 3 - Развитие на ефективни форми за работа с родителите на деца и ученици със специални образователни потребности.

Мярка 4 - Работа с родителите на деца и ученици с изявени дарби.

Мярка 5 - Подобряване на координацията и сътрудничеството между институции по отношение на работата с децата в риск и деца, жертви на насилие.

Мярка 6 - Дейности, насочени към местната общественост за:

- преодоляване на предразсъдъците;
- за повишаване на информираността и съпричастността към децата и учениците със специални образователни потребности;

По оперативна цел 4: Осъвременяване на учебната среда.

Мярка 1 - Създаване на STEM интегрирана учебна среда за обучение.

- Осигуряване на подходящи устройства и интернет за всички деца и ученици.
- Оптимизиране използването на образователен софтуер, мултимедийни учебни материали и ресурси, електронни учебници, уеб приложения за обучение, образователни сайтове, дидактически упражнения и игри.

• Предоставяне на допълнителни обучителни материали на деца и ученици със СОП.

Мярка 2 - Кадрова обезпеченост за обучение в дигитална среда.

- Участие на педагогическите специалисти в краткосрочни обучения за усъвършенстване на уменията им за преподаване и провеждане на обучение в електронна среда.

• Провеждане на мотивационни и надграждащи обучения, обмяна на опит и споделяне на добри практики чрез използване на STEM приложения.

Мярка 3 - Развитие на ефективно сътрудничество с родители на деца и ученици със СОП в условията STEM интегрирана учебна среда.

По оперативна цел 5: Подобряване достъпността на средата.

Мярка 1 - Подобряване на достъпността на архитектурната среда в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.

- Изграждане на съоръжения за достъпност в училищата и детските градини - рампи, асансьори, адаптирани санитарни възли, детски площадки и съоръжения за игра и др.
- Осигуряване на специализиран транспорт за нуждаещите се деца и ученици.
- Адаптиране на тротоарите за придвижване на хора с колички.

Мярка 2 - Подобряване на достъпната физическа среда. Достъпната физическа среда съчетава универсалния със специализирания дизайн и основните ѝ характеристики са логичност, видимост и подходящо осветление.

Достъпът на физическата среда е:

1. Визуален - контраст и цветове, осветление и визуална маркировка.
2. Тактилен - водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи.
3. Вертикален - преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори;
4. Хоризонтален - включва изисквания към врати, фойета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др.

Мярка 3 - Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции.

- Създаване и оборудване на подходящи учебни кабинети във всяко училище и детска градина.
- Създаване и оборудване на подходящи помещения за специализирана, терапевтична подкрепа.
- Реализиране на проекти по Националните програми на МОН, насочени към осигуряване на съвременна образователна среда, достъпност и сигурност.
- Организиране на необходимите разумни улеснения за участие на учениците със СОП в национални външни оценявания и държавни зрелостни изпити.
- Създаване и оборудване на зали и кабинети за развиване на дарби и интереси.

5. ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Постигането на оперативните цели на областната стратегия ще се следи чрез няколко основни индикатора, свързани с основни аспекти от цялостната промяна.

- 6.1. Брой деца и ученици, на които е осигурена обща подкрепа за личностно развитие.
- 6.2. Брой деца и ученици, на които е осигурена допълнителна подкрепа за личностно развитие.
- 6.3. Брой родители, които са съпричастни с подкрепата за личностно развитие на децата

и учениците.

6.4. Брой детски градини и училища, организиращи качествена подкрепа за личностно развитие.

6.5. Брой педагогически специалисти, участвали в обучения за развитие на професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

6.6. Брой институции със значително подобрене на материалната база - нови елементи на достъпна архитектурна среда, разкрит кабинет.

6.7. Брой детски градини и училища, в които работят логопеди и психолози.

7. ВРЪЗКА С ДРУГИ СТРАТЕГИИ

Целите и дейностите на настоящата областна стратегия са свързани и допринасят за постигането на целите на следните национални стратегически документи:

- Национална стратегия за детето (2019-2030);
- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 - 2030).

8. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Областната стратегия се изпълнява от институциите, работещи на областно и на общинско ниво. Общините отговарят за цялостното изпълнение на общинската стратегия на собствената си територия и за приноса към изпълнението на областната стратегия. Целите се постигат с общите усилия на всички заинтересовани от процеса страни в съответствие с компетенциите им и с планираните цели и дейности.

След приемането на областната стратегия, в изпълнение на чл. 197, ал .1 и 2 от ЗПУО, всяка община разработва общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците за същия период, която се приема от Общинския съвет.

За изпълнение на общинската стратегия ежегодно Общинският съвет по предложение на кмета и след съгласуване с Регионалното управление на образованието приема Годишен план за изпълнение на дейностите за подкрепа на личностно развитие.

Събирането на информация за изпълнените дейности и постигнатите индикатори по изпълнение на целите на областната стратегия започва три месеца преди да изтече срокът на стратегията. В същия период започва и организацията за изготвянето на нова областна стратегия за следващия период.